

Előszó

A *Kritikai városkutatás* című kötet előszava nem kezdődhet mással, mint a Társadalomelméleti Kollégiummal (TEK). Miután 2008-ban a szakkollégium évértékelő gyűlésén Németh Ádám tartott a dzsentrifikációról egy rendkívül inspiráló előadást, a TEK szervezeti nyitottságát és a legkülönbélebb kritikai társadalomelméletek iránti befogadókészségét kihasználva néhány akkori kollégista elkezdett gondolkodni egy városkutatással foglalkozó Városműhely felállításán. A folyamat során lassan, de egyre határozottabban kezdett formát öltetni a felismerés, hogy amivel foglalkozni szeretnénk – ma már tudjuk, hogy ez a „kritikai városkutatás” címkével írható le a legjobban –, azt a magyar szakirodalomban alig, csak töredékesen találjuk meg. Az évek során számos előadást szerveztünk, olvasókörokon vettünk részt, szemináriumokra jártunk, konferenciát szerveztünk, és nem utolsósorban közelről nézhettük végig, ahogy a TEK néhány tagjának aktív közreműködésével megalakul A Város Mindenkié, illetve a Szociális Építőtábor Egyesület. Az elmúlt években a Városműhely eseményein több tucat TEK-es és „külsős” vett részt, és a szemesztereken átívelő együttgondolkodás és a tágra értelmezett városi-mozgalmi eseményeken való részvétel során fogalmaztuk meg azt az igényt, hogy a TEK társadalomelméleti hagyományait szeretnénk a „város” témájára alkalmazni, azaz valahogy kénytelenek leszünk elvégezni a gazdag nemzetközi szakirodalom és a magyar kontextus közötti „fordítást”. Fordításon egyrészt egyszerűen a kritikai városkutatás nemzetközi klasszikusainak a magyar nyelvre való átültetését értjük – ennek a munkának a korai eredménye a TEK folyóiratában, a *Fordulat* 7. és 13. számában magyar nyelvű tanulmányok megjelentetése –, másrészt viszont elengedhetetlennek tartjuk a világrendszer centrumának empirikus tapasztalatából született globális elméletek hazai (posztoszocialista, félperiferikus) közegben történő továbbgondolását, így hosszú távon mind a létező elméletek kiegészítését, mind az ezekből fakadó tanulságok (kelet-európai) gyakorlatba történő átültetését.

Jelen kötet ennek a munkának az első nagyobb lépése. Azon túl, hogy Magyarországon először próbálkozunk meg az 1970-es évek óta formálódó kritikai városkutatás elméleteinek bemutatásával, a szerkesztés rendhagyó folyamata is említést érdemel. A 2011/2012-es tanév őszi félévében zajlott az az olvasókör, amelyből később kinőtt a kötet terve. Az olvasókör során néhány meghívott előadót leszámítva – ezúton is köszönjük Timár Juditnak, Nagy Erikának és Bodnár Juditnak – közösen térképeztük fel a földrajz, a szociológia, az antropológia és a politikai gazdaságtan határán intézményesülő városkutatást, annak is leginkább az igazságosabb társa-

dalom irányába történő elmozdulás iránt elkötelezett irányzatát. Az olvasókörön fiatal társadalomtudósok, földrajzosok, szociológusok, antropológusok vettek részt: az ő munkájukat dicséri a szövegek válogatása, a fejezetek elejére írt rövid bevezetők – melyekkel az volt a célunk, hogy az egyes témákat beágyazzuk a kötet egészének közegébe, valamint felmutassuk a kapcsolatokat (vagy a kapcsolatok hiányát) a magyar városkutatói irodalommal és a magyar városfejlődési folyamatokkal –, illetve sok esetben a tanulmányok fordítása is. Ebben az értelemben tehát a kötet egy kollektív erőfeszítés eredménye, és reményeink szerint egy hosszabb távú kollektív „fordítási” munka kezdete.

Ezúton szeretnénk tehát megköszönni mindenkinek, aki ebben a kollektív munkában részt vett: az olvasókör rendszeres és alkalmi résztvevőinek, a fejezetek elején szereplő bevezetők szerzőinek, a fordítóknak. A velük folytatott inspiráló beszélgetések és viták, illetve az egységes terminológia kialakításához való hozzájárulásuk rengeteget segített a kötet végleges formájának a kialakításában.

Külön említést érdemel Udvarhelyi Éva Tessza, továbbá a német nyelvű tanulmány esetében Berger Viktor, akik a szövegek szakmai lektorálást végezték. Alapos, körültekintő munkájuk a fordítások végleges változatait látó olvasók számára szinte láthatatlan, ám annál fontosabb. Kiváló szakmai ismereteik és javaslataik garanciát nyújtanak arra, hogy érthető, lehetőség szerint minél kevesebb hibát tartalmazó kötet kerüljön napvilágra. A fordítások szerzői jogainak megszerzését Bihari György, a kötetrel kapcsolatos adminisztrációt pedig Csikós Judit intézte, akiknek fáradságos munkáját szintén köszönet illeti. Az a tény pedig, hogy az eredeti tanulmányok számos szerzőjével korábban személyes kapcsolatban is volt a kötetben dolgozó csapat valamely tagja, a felhasználási díjak csökkentésén keresztül bővítette anyagi lehetőségeinket, ezúton is köszönjük a szerzők e téren mutatott nagylelkűségét. A szakmai tanácsokért hálásak vagyunk Timár Juditnak, aki a kutatói, tudomány-szervezői munkásságával rengeteget tett azért, hogy a fiatalabb generációk magyarul is hozzáférjenek a kritikai földrajz aktuális eredményeihez, és eddigi életműve tulajdonképpen a kötet szakmai előképének is tekinthető.

A kötet szerkesztésének az egyik legnagyobb nehézsége a nemzetközi szakirodalom egységes fogalmi hálójának a magyar nyelvre történő átültetése volt. Ahol lehetett, ott igyekeztünk használni a már meglévő kifejezéseket – ugyanígy próbáltuk megkeresni az idézetek már létező magyar nyelvű fordításait –, egyes esetekben azonban kénytelenek voltunk új fogalmakat bevezetni. A legfontosabb célunk az érthetőség volt, így néhányszor eltekintettünk egyes fogalmak komplex jelentéstartalmának az átadásától, ezeket az eseteket szerkesztői lábjegyzetekben jelezzük. Ezenkívül törekedtünk az eredeti kontextusban egyértelmű, a magyar olvasóközönség számára azonban magyarázatot igénylő fordulatok szerkesztői és fordítói lábjegyzetekben történő magyarázatára.

A *Kritikai városkutatás* című kötettel számos célunk volt. Egyrészt fontosnak tartjuk, hogy a felsőoktatás számára egy olyan interdiszciplináris, a kortárs nemzetközi városkutatási irodalom főáramába illeszkedő gyűjteményt tegyünk közzé, amely magyar nyelven először mutatja be átfogóan, hogy a kritikai elmélet miért alkalmas napjaink városi folyamatainak megértésére, illetve hogy a városi folyamatok megértése miért elengedhetetlen egy átfogó társadalomelmélet megalkotásában. Másrészt a nem szakmabeliek és a szélesebb olvasóközönség számára a könyv eligazodást nyújthat a 21. századi városi átalakulások megértéséhez, bemutatva, hogy a mindennapokban látott felszíni jelenségek mögött milyen mélyebb strukturális folyamatok és ellentmondások húzódnak. Harmadrészt pedig a kötet egyfajta platformot is kínál a párbeszédre: nemcsak a szerkesztési folyamatban bármilyen módon érintettek számára jelent a jövőben szándékaink szerint bővülő szakmai kapcsolatokat, hanem az olvasókat is biztatjuk az itt közölt tanulmányok továbbgondolására, a cikkekkel való vitázásra. Ugyanis kötetünk csak akkor érheti el célját, ha a tudományos és a széles társadalmi diskurzus fontos, és reményeink szerint megkerülhetetlen része lesz.

Ez utóbbi cél elérésében sokat segíthet, hogy a kötet bolti forgalomba nem kerül, viszont mindenki számára ingyen letölthető lesz az internetről. Ezt annak köszönhetjük, hogy a könyv megjelenését A tudományos képzés műhelyeinek átfogó fejlesztése a Budapesti Corvinus Egyetemen és Nemzeti Közszerzői Egyetemen (TÁMOP 4.2.2/B-10/1-2010-0023) című pályázata támogatta.

Budapest, 2013. június

A szerkesztők